

СИНХРОННИЯТ ДУБЛАЖ В БЪЛГАРИЯ - КАК НАТРУПАНИЯТ ОПИТ ИЗГРАЖДА ВИСОКОКВАЛИФИЦИРАНИ СПЕЦИАЛИСТИ

Тази статия има за цел да представи синхронния дублаж в България като акцентира върху постиженията на студио Александра Аудио и заедно с това приноса на Петър Костов в качеството му на звукорежисьор - един от най-ценните и подготвени хора в тази сфера на дейност към момента.

Киноиндустрията е двигател на аудио сектора, свързан с дублирането на филми. тази дейност вече представлява сериозна част от бюджета на всеки филм. Озвучаването на езика на съответната територия, където ще се разпространява даден чужд филм, е вече задължително, тъй като е гарант за по-широко разпространение, достигане до голям брой зрители в световен мащаб и съответно, по-високи приходи. От друга страна, когато са озвучени на родния /местния/ език, филмите, особено детските, неимоверно засилват въздействието си. Озвучаването на филма създава допълнителна стойност на продукта, той става не просто достъпен, а чрез местните звездни гласове във всяка страна придобива форма на регионална реклама.

Днешният зрител е свикнал и смята за напълно естествено една чуждоезична филмова продукция да бъде дублирана на родния му език, особено когато е за деца. Но не си дава сметка колко сложна е тази задача и пред какви предизвикателства е изправена тази дейност, особено с динамичното развитие на технологиите, което води до все по-високи изисквания в областта на звука. Този технологичен подем развива вкуса и предпочитанията на самата публика и съвременният зрител иска все по-високо техническо качество.

В България са установени две форми на озвучаване на аудиовизуална продукция на български език. Първата е т.н. дублаж тип „войсовер“, типичен за българския телевизионен пазар, в който озвучаването е по задкадрова технология от 70-те години. Този евтин начин на озвучаване е предпочитан и до днес заради ниската си себестойност. За съжаление обаче, представлява вече остарял технологичен принцип, който няма как да отговори на техническите изисквания на новото време. Втората, смятана за основна в повечето европейски страни и единствено приемлива там, е синхронния дублаж, в който изискванията, както и възможностите за качество на звука и синхронизация на речта са много по-високи.

Синхронният дублаж е важна част от постпродукционния етап на един филм. Той е част от специфичната маркетинговата стратегия за продажба на продукта в целия свят. Особено ясно това се вижда при разпространението на пълнометражните анимационни филми, създавани от големите и известни холивудски компании. В тях се влагат много средства, а създателите и продуцентите им имат големи финансови очаквания. Американските анимационни филми се озвучават на повече от 40 езика. Изградена е стройна система за работа в глобален план. Това е мащабен бизнес с глобален характер.

След 10 ноември 1989 г. започва мащабно навлизане на американска анимационна продукция. От една страна това са филмите, които в годините на желязната завеса или не достигат до България, или не са озвучавани до този момент по общоприетия световен стандарт, като: *Снежанка и седемте джуджета* /1937г./, *Пинокио* /1940г./, *Бамби* /1942г./, *Пепеляшка* /1950г./, *Алиса в страната на чудесата* /1951г./, *Лейди и Скитника* /1955г./, *Спящата красавица* /1959г./, *Сто и един далматинци* /1961г./, *Книга за джунглата* /1967г./, *Аристокотките* /1970г./, *Робин Худ* /1973г./ и др. От друга страна са филмите, създавани след 1989г., които имат премиера в световен мащаб, включително в България, като например: *Мулан* /1998г./, поредиците *Играта на играчките*, *Ледена епоха* и много др.

По това време БНТ получава правата за озвучаване и излъчване на Дисни сериали - *101 далматинци*, *Уди Кълвача*, *Мики Маус*, *Том и Джери*, и т.н. Първите филми за голям екран са озвучавани в студиата на Киностудия Бояна, Арс Диджитал Студио, Доли медия студио. През 1999 г. БНТ губи правата върху озвучаване продукцията на Дисни за България поради силно остарял технологичен парк. За да навлезе и да се задържи в този бизнес, всяко студио трябва да бъде в крак с времето, да поддържа и подновява своята техника, да обучава своите кадри. Студио Александра Аудио взема тези права, тъй като отговаря напълно на по-високите технически изисквания и разполага с подходящ технологичен капацитет и кадрови потенциал за този специфичен труд. Неговият създател, директор и продуцент Васил Новаков инвестира в комплекс от звукозаписни и постпродукционни студиа за озвучаване на български език на филми, основно с детска насоченост, от каталозите на световноизвестни компании от САЩ и Европа.

Озвучаването се извършва по новата за България синхронна технология, при която на български език се изработва цялостно диалоговия компонент на фонограмата, подобно на сходния процес във филмопроизводството. И след като озвучаването се разглежда от компаниите производители като един от финалните елементи от цялостния постпродукционен процес на техните филми, контролът им върху всички извършвани дейности е пълен. Освен качеството на изпълнението и звука, се търси и висока степен на сигурност и конфиденциалност, което представлява част от договора с поръчителя. Въвеждат се строги правила на достъпност относно работния материал с цел осуетяване на всяка възможност за изтичане на информация за продукта преди неговата премиера. В изработката на диалоговия компонент на филма на български език, освен диалога, синхронно на български се озвучава и онази част от музиката, която се определя като смислово-насочваща /т.нар. storypoint - вокали/, както и повечето от груповите реакции и масовки. В рамките на тази дейност, непрекъснато се е налага да се разрешават допълнителни проблеми с художествен и технически характер. Тъй като записът на вокалните изпълнения се извършва едновременно с възпроизвеждане на чуждоезиковите, се налага особена оптимизация на процеса, с който да може бързо да се открива и избира най-качественото вокално изпълнение от творческа и техническа гледна точка.

В качеството си на диалогов режисьор в Александра Аудио от 2001 г. досега, аз нееднократно съм работила с Петър Костов, който бе движещата сила за установяването на

полезен инструментариум и принцип на работа. Благодарение на точния анализ на процеса и проблемите в него, Петър Костов въведе практики за бърза преценка темпоритъма на изпълнителя, избор и монтаж на най-доброто изпълнение в момента на самия запис, система за монтаж на една реплика от различни дубли, както и повишаване изискванията за по-точен синхрон и звуково качество на всяка реплика и звук. По негово предложение бе създадена стройна организация за звукозапис директно на дисков носител, практика, която бе възприета впоследствие и от други студиа. Петър Костов има особено прецизно отношение към уж по-маловажните /това е погрешно мислене в България/ звукови партитури на така наречените масовки, общи сцени на заден и по-заден план, които всъщност са важна част от убедителния живот на филма. На база на опита и „грешките на растежа“ през годините, той осмисли записа и монтажа на този тип сцени по нов начин, което позволи по-детайлното им монтиране и смесване, което беше забелязано от нашите поръчители.

Значителен е приносът му и в начина на записване на хоровите изпълнения – той успя да минимализира акустичните проблеми, породени от малката квадратура на студийните помещения, чрез различни микрофонни постановки, използвайки максимално всички възможности на програмите за звук, с които се работи. Неговият стремеж към перфекционизъм го кара винаги да търси и открива иновативни методи за повишаване качеството на работата.

До голяма степен успехите на Александра Аудио се дължат на неговата систематична дейност по организационното и техническо подобряване на студиата. Той е човекът, който извършва системна оценка и тестване на качеството на работния процес, участва в проектирането и техническата реализация на нови студийни мощности. Познанията и опита му в тази сфера са неоценими.

Огромен е приносът на Петър Костов и в процеса на създаване и обучение на нови кадри, което позволява на студиото да се развива и да поема по-голям обем работа. За целта, с негова помощ, беше разработена система за оценка, формули за развитие на различни нови умения чрез тренировъчни задачи, както и алгоритъм за навлизането на новите звукорежисьори в същинския процес на записа. Още през 2009 г., с цел качествено подобряване работата на новопостъпилите, той разработи „Документ за добрите практики“, в който опитът на всички работещи звукорежисьори през годините е сумиран и осмислен и който се осъвременява всеки 2-3 години. Това е огромен принос за повишаване качеството на работа и умения не само на новопостъпилите звукорежисьори в студио Александра Аудио, а във всички студиа. Защото има принципен характер.

В качеството си на преподавател по „Звукотехника“ в НМА „Проф. Панчо Владигеров“, през годините той подпомага студиото с млади, енергични, талантиливи звукорежисьори, готови да приемат нови предизвикателства и да продължат да се обучават, като част от екипа на студио Александра Аудио. През годините първите си стъпки в Александра Аудио направиха много студенти на НМА – Татяна Бонева, Екатерина Иванова, Стефан Стефанов, Ангел Топорчев, които израснаха в професията и сега са търсени звукорежисьори. Понастоящем в студиото работят Мартин Станев, Полина Митева и Християна Нешева, които вече са опитни и високоценени негови колеги.

Синхронният дублаж в България има своите големи успехи, зад които стои сериозният професионализъм и труд на много хора. Един от тях е Петър Костов. Той допринесе професията на звукорежисьора в студиата за синхронизирано озвучаване да се издигне на едно по-високо ниво, усъвършенства процеса на работа по начин, който е уникален за нашите условия, продължава да актуализира своите знания и смело мога да кажа, че разполага с потенциал и умения на световно ниво. И към момента той продължава да работи неуморно и да допринася за успешния живот на големи филмови чуждоезични хитове на българския киноекран, а неговата прецизна работа за световни филмови компании е оценена високо от самите тях. Но най-ценното в неговата работа е именно съчетаването на практическата и преподавателската му дейност, тъй като присъствието на специалист от такъв ранг в учебния процес дава надежда за развитието и бъдещето на синхронния дублаж в България.

Симона Нанова - артист на свободна практика, режисьор на дублаж и докторант към катедра "Медии и обществени комуникации" на УНСС